

De københavnske Syerskers Lønningsforhold.

Af

Protokolsekretær Poul Sveistrup.

Før nogle Aar siden besluttede »Dansk Kvindesamfund«s Styrelse efter mit Forslag at foretage en Undersøgelse af Københavns arbejdende Kvinders Erhvervs- og Livsforhold.

En Begyndelse blev gjort, men det viste sig umuligt at gennemføre det meget omfattende Arbejde ved ulønnede Kræfter, saaledes som det oprindelig var tilset. Det lykkedes imidlertid at faa Midler til Arbejdets Udførelse, idet Carlsbergfondens Bestyrelse tilstod mig, der havde overtaget Ledelsen af Arbejdet, en betydelig Understøttelse dertil.

Undersøgelsen blev derefter foreløbig begrænset til alene at omfatte de københavnske Syersker. Dertil egnede Kvinder have opsøgt Syerskerne i deres Hjem, udspurgt dem paa Grundlag af et udførligt Skema og strax paa Stedet indført Svarene i dette. Der er paa den Maade indsamlet Oplysninger fra 837 Syersker.

Oplysningerne omfatte en Mængde Forhold: Alder,

ægteskabelig Stilling, Arbejdssted, Arbejdets Fordeling paa Aarstiderne (ledig og travl Tid), Løn, Arbejdstid, faglig Uddannelse, hvor lang Tid Syersken har arbejdet i Faget (Fagalder), hendes tidligere Beskæftigelse, hvor mange Arbejdsgivere hun har haft, hendes Helbred, Forsynlighed (Brandforsikring, Sygeforsikring) og Gæld, Subsistensmidler i den arbejdsløse Tid, — endvidere Familie- og Forsørgelsesforhold, Boligens og Huslejens Størrelse, den ugenlige Udgift til de forskellige Spise- og Drikkevarer samt til Brændsel og Belysning, Fritidens Anvendelse, hvad hun læser, om hun er tilfreds med sine Forhold m. m.

Det er lykkedes gennemgaaende at faa fuldstændige Besvarelser af Spørgsmaalene, og de indkomne Besvarelser blive bearbejdede af mig med Bistand af cand. polit. Vald. Helsing og Frøken S. Rubin. Udbyttet af Undersøgelsen vil blive meddelt i et særligt Skrift om københavnske Syerskers Erhvervs- og Livsforhold, og det er et Afsnit af dette, der med et Par Forkortelser her forelægges for Offenligheden.

Aarsindtægtens Størrelse.

Hvor meget en Syerske tjener i Løbet af et Aar, ved hun selv som oftest kun mangelfuld Besked med. I enkelte Tilfælde er der ført specificeret Regnskab, og en Tvivl om Rigtigheden af en opgiven meget lav Aarsindtægt er bleven besvaret ved Henvisning til Regnskabet. Men i Reglen er Aarsindtægten udfunden paa Grundlag af Syerskens Opgivelser af Dagløn, ledig

Tid, travl Tid og Søndagsarbejde. Et Aar uden Ledighed og uden Søndagsarbejde er blevet regnet til 300 Arbejdsdage.

Paa Grundlag heraf udviser Undersøgelsen følgende Aarsindtægter:

Højest 200 Kr. (gennemsnitlig 150) have	188	Syersker
201—299 — (— 248) »	134	—
300 — (— 300) »	125	—
301—400 — (— 373) »	169	—
401—500 — (— 473) »	111	—
501—700 — (— 599) »	79	—
over 700 — (— 856) »	29	—
uangeniven Løn	2	—

Tilsammen... 837 Syersker.

Udregnes der herefter en gennemsnitlig Aarsindtægt for de 835 Syersker bliver den 343 Kroner.

Den gennemsnitlige ledige Tid udgør $1\frac{3}{4}$ Maaned. Regnes en Maaned til 25 Arbejdsdage, bliver det 44 Arbejdsdage, der gennemsnitlig gaa tabt for Syersken i Løbet af et Aar. Af Aarets 300 Arbejdsdage bliver der altsaa 256 tilbage.

En Aarsindtægt paa 343 Kr. svarer da til en gennemsnitlig Dagløn af 1 Kr. 34 Øre.

Der er betydelig Forskel paa Lønnen i de forskellige Fag. Udregnet som foranført bliver den gennemsnitlige Aarsindtægt og Dagløn for de forskellige Fag følgende: (Se Tavlen paa næste Side.)

Det vil heraf ses, at de tre største Fag — Dame-skræddersyning, Kaabesyning og Herreskræddersyning — der kræve den grundigste Fagdannelse, have den bedste Løn og staa væsenlig ens. Kaabesyerskerne

Fag	Antal Personer	Aarsindtægt i Kroner	Arbejds- dage	Dagløn
				Kr. Ø.
Dameskrædderinder ..	212	382	261	1,46
Kaabesyersker.....	163	374	233	1,61
Herreskrædderinder ..	154	372	258	1,44
Linnedsyersker	94	268	270	0,99
Handskesyersker.....	61	314	273	1,15
Korsetsyersker.....	30	355	282	1,26
Maskere	22	142	268	0,53
Mindre Grupper	99	297	250	1,19
Alle Syersker...	835	343	256	1,34

have den højeste Dagløn, men Dameskrædderinderne med mere jævnt Arbejde den største Aarsindtægt.

Det maa iøvrigt bemærkes, at medens Kaabesyerskerne med Hensyn til det Arbejde, de udføre, danne en temmelig ensartet Masse, som om Foraaret syr Overstykker, om Efteraaret Kaaber, falde baade Dameskrædderinder og Herreskrædderinder i Grupper med meget forskellige Lønningsforhold.

Dameskrædderinderne falde i tre Hovedgrupper, de selvstændig erhvervende, som sy i deres eget Hjem for private, de, der sy for Forretninger, og de, der gaa ud og sy hos Familjer.

Hvor forskelligt disse ere stillede i økonomisk Henseende, ses af omstaaende Tavle.

Det fremgaar heraf, at Dameskrædderinder hos Familjer ere langt bedre stillede end de øvrige. Ingen anden Klasse af Syersker er saa velstillet som de. Dette hidrører væsenlig fra, at de faa Kosten hos Familjerne og dertil en Dagløn, der ikke er synderlig lavere end den, de fleste andre Syersker faa uden Kost.

Aarsindtægt	Dameskrædderinder					Herreskrædderinder	Kaabesyersker
	Hos Familjer	For private i Hjemmet	For Forretning	Blandet	Ialt		
Under 300 Kr...	—	29	16	11	56	48	58
300—400 — ..	2	43	24	19	88	53	56
Over 400 — ..	25	30	6	7	68	53	49
Ialt...	27	102	46	37	212	154	163
Gennemsnitl. Aarsindtægt..	529 Kr.	383 Kr.	323 Kr.	333 Kr.	382 Kr.	372 Kr.	374 Kr.

Ved Opgørelsen af deres Aarsindtægt er Kosten beregnet til 67 Øre daglig eller 200 Kr. for 300 Arbejdsdage. Men selv om Kosten kun sættes til 50 Øre, og Aarsindtægten altsaa beregnes henved 50 Kr. lavere, ville de dog hævde deres begunstigede Stilling.

De Dameskrædderinder, der sy hjemme for private, have kun en Ubetydelighed mere end Kaabesyersker og Herreskrædderinder i Aarsindtægt. Det er interessant at bemærke, at der er saa ringe Forskel mellem Syersken som selvstændig erhvervende og Syersken som Lønarbejderske. Dog ere de selvstændig erhvervende Dameskrædderinder væsenlig bedre stillede end de, der i deres eget Fag arbejde som Lønarbejdersker for Forretninger. Disse ere, som det vil ses, betydelig ringere stillede end Kaabesyersker og Herreskrædderinder.

Der findes ogsaa blandt Herreskrædderinderne enkelte, der arbejde i Hjemmet for private, men deres Tal er saa ringe, at der ikke derpaa kan grundes nogen Klassifikation. Derimod forgrene Herreskrædder-

inderne sig i forskellige Specialiteter, som nedenstaaende Tavle viser.

Aarsindtægt	Syersker af					Ialt Herreskrædderinder
	Benklæder	Veste	Frakker	Børndragter	Herredragter i Alm.	
Under 300 Kr...	28	3	6	8	3	48
300—400 — ...	24	8	5	5	11	53
Over 400 — ...	16	15	12	3	7	53
Ialt...	68	26	23	16	21	154
Gennemsnitl. Aarsindtægt...	331 Kr.	470 Kr.	417 Kr.	291 Kr.	366 Kr.	372 Kr.

Det vil ses, at af de 154 Herreskrædderinder er der kun 21, der ikke ere henførte under en begrænset Specialitet, og dette kan maaske endda tildels hidrøre fra ufuldstændig Opgivelse.

Den største Gruppe af Herreskrædderinderne er Benklædesyerskerne. Deres Løn er langt under Fagets Gennemsnitsniveau, den staar mellem Korsetsyerskers og Handskesyerskers Indtægt.

Aarsindtægt	Korsetsyersker	Benklædesyersker	Handskesyersker
Under 300 Kr.	7	28	27
300—400 —	16	24	20
Over 400 —	7	16	14
Ialt...	30	68	61
Gennemsnitlig Aarsindtægt...	355 Kr.	331 Kr.	314 Kr.

Endnu slettere staa Syersker af Børnetøj, hvorved nærmest forstaaes Drengedragter, de staa med deres Gennemsnitsindtægt 291 Kr. midt imellem Handskesyersker (314 Kr.) og Linnedsyersker (268 Kr.).

Derimod danne Vestesyersker og Frakkesyersker, navnlig de første, vellønnede Specialiteter, idet i begge disse Grupper mere end Halvdelen have en Aarsindtægt af over 400 Kr. Den aarlige Gennemsnitsløn er for Vestesyersker omtrent 100 Kr., for Frakkesyersker omtrent 50 Kroner højere end for Faget som Helhed. Vestesyerskerne rangere næst efter Dameskrædderinder hos Familjer paa Syerskernes Lønstige.

Det vil saaledes ses, at den tilsyneladende Ensartethed i Lønningsforholdene mellem de tre største Grupper af Syersker ved nærmere Betragtning opløser sig i temmelig store Forskelligheder for de to Grupper Vedkommende. Hvad angaar de øvrige Fag med kortere Fagdannelse, ses Forskellen strax. Der er et Spring fra Korsetsyerskerne, der staa øverst (med 355 Kr. i Aarsindtægt), til Handskesyerskerne (med 314 Kr.) og fra disse atter til Linnedsyerskerne (med 268 Kr.). Og mellem disse og Maskerne er der en gabende Kløft. Det er muligt, at Syerskerne ikke ville vedkende sig disse stakkels Mennesker som deres Fagfæller, og jeg har været i Tvivl, om de burde medtages, men har ment at kunne forsvare det og at burde gøre det, fordi det har sin store, om end sørgelige Interesse at stifte Bekendtskab med et Fag, hvor den gennemsnitlige Aarsindtægt er 142 Kr. og den gennemsnitlige Dagløn 53 Øre. Forøvrigt vil det, naar vi gennemgaa

de mindre Grupper, vise sig, at der er Specialiteter, der sandsynligvis ere ligesaa slet stillede.

Tilbage staa nemlig endnu de »mindre Grupper«, der paa Lønstigen rangere mellem Handske-syersker og Linnedsyersker, altsaa i det hele ere daarlig stillede. Imidlertid er det ikke nogen sammenhørende Kreds af Syersker, det er en Pose, i hvilken alle de Fag ere samlede, der ere for svagt repræsenterede til, at der paa det foreliggende Materiale kan bygges sikre Slutninger om Forholdene i de paa-gældende Fag. Med dette Forbehold gives nu her en Oversigt over de enkelte Fag ordnede efter Lønnens Størrelse.

Øverst staa Straahattesyning. Hvis man kan tro de foreliggende Oplysninger, ere Straahattesyerskerne særdeles heldig stillede, saa at de endog kappes med Dameskrædderinder hos Familjer. Daglønnen er ikke sjældent 3 Kroner, og med en tildels meget lang ledig Tid — nemlig hele Sommeren — naas en aarlig Gennemsnitsindtægt af 541 Kr. Der er kun kort Læretid. »Straahattesyning« — meddeler en af de paa-gældende — »betaler sig godt i den Tid, Arbejde haves, men det er meget uheldigt med den lange ledige Tid — mange Syersker maa da slaa sig paa Sygepleje, søge Arbejde paa Restaurationer og lignende, hvilket ofte falder vanskeligt at erholde, eller leve af anden Slags Syning«. Meddelerinden syr om Sommeren Dameskræddersyning, andre ere om Sommeren beskæftigede ved Udsalget, og Indtægten heraf er da regnet med til deres Aarsindtægt.

I Klasse med Dameskræddersyning og de øvrige Hovedfag staa Naadling, et Fag med nogle Maan-

eders Læretid og for de 4 Personer en Gennemsnitsindtægt af 372 Kr. aarlig. Dagløn fra 1 Kr. 35 Øre til 2 Kr.

Helt enkeltvis forekommer i vor Undersøgelse Syning af Gardiner, af Tæpper, af Sengeudstyr og Sejlmagersyning, og de paagældende Personer ere velstillede. De fleste af dem have lært Dameskræddersyning. Ved Sejlmagerarbejde paa Orlogsværftet beskæftiges — meddeles der — over 50 Kvinder med fast Arbejde Aaret rundt og en Dagløn af 1 Kr. 30 Øre for kort Arbejdstid. Aarsindtægt 400 Kr.

Ret vel lønnet er maaske ogsaa Possementmagerarbejde. Bortset fra en enkelt daarlig stillet Person var Aarsindtægten trods megen ledig Tid 350 Kr.

Men hermed er det forbi med de gode Lønninger. Imellem Handskesyning og Linnedsyning staar en hel Række Fag, der med Undtagelse af Syning af Modepynt have ringe Læretid.

For Paraply og Parasolsyning er det aarlige Gennemsnit for 13 Personer 308 Kr. Der er meget stor Forskel paa Indtægten for de enkelte Personer og de forskellige Aarstider. En Dagløn af 2 Kr. er ikke usædvanlig i den travle Tid (om Sommeren), og Daglønnen kan for den samme Person bevæge sig mellem 75 Øre i den daarlige og 2 Kr. i den gode Tid. Prisen for Syning af en Paraply varierer efter Tøjets Godhed og Finhed fra 13 til 23 Øre, som det paastaas, for det samme Arbejde.

Af 4 Kasketsyersker har en selvstændig erhvervende en meget høj Aarsindtægt, ellers er Gennemsnitslønnen 307 Kr. Daglønnen er lidt over 1 Kr., forskellig efter Aarstiden.

Et Par, der sy Broderi, ere taalelig lønnede (300 Kr.) med megen ledig Tid. Ved Trikotagesyning og Jerseysyning tjene 9 Personer med en Dagløn af 1 Kr. eller lidt derover og temmelig stadigt Arbejde gennemsnitlig 297 Kr. aarlig. Nogle af dem har ingen Læretid. Slipssyning giver med liden Ledighed en Aarsindtægt for 9 Personer af henved 300 Kr. (289 Kr.).

Skosyning (Morgensko, Børnesko, Filtsko og Kludesko) drives uden Fordannelse dels for Forretning, dels som selvstændigt Erhverv. De 5, der arbejde for Forretning, have en jævnt god Gennemsnitsindtægt (355 Kr.) med en Dagløn af 1 Kr. til 1 Kr. 40 Øre og liden Ledighed. Derimod er det som selvstændigt Erhverv, mest for ældre Kvinder, Hustruer og Enker, daarligt. Daglønnen bevæger sig mellem 50 Øre og 1 Kr. og den gennemsnitlige Aarsindtægt er for de paagældende 6 Personer kun 223 Kr., saa at den samlede Gennemsnitsindtægt for Faget bliver 283 Kr.

Syning af Modepynt er, uagtet det kræver en længere Læretid, et daarlig lønnet Fag — 281 Kr. aarlig — væsenlig paa Grund af den lange ledige Tid. Af 9 Personer havde 2 Arbejde hele Aaret rundt og en høj Aarsindtægt (550—600 Kr.), de øvrige 7 en ledig Tid fra 4 til 8 Maaneder og lav Aarsindtægt. En Dagløn paa 1 Kr. 50 Øre er ikke usædvanlig.

Syning af forskelligt drives som selvstændigt Erhverv, dels af Kvinder uden særlig Fordannelse, dels af saadanne, som have lært Dameskrædersyning, Herreskrædersyning eller Kaabesyning. Lønforholdene ere, som det kunde ventes, højst forskellige, men for de

fleste daarlige. Gennemsnitsindtægten var 267 Kr., altsaa lige under Linnedsyerskerne.

Tilbage staa tre Grupper, der nærmest maa jævnstilles med Maskerne. Blandt disse danne de hækkelende med en Aarsindtægt af 181 Kr. Aristokratiet, medens de Kvinder, der leve af Sækkesyning og af Reparationer, med en Aarsindtægt af henholdsvis 119 og 117 Kr. — altsaa under Maskerne — ere Marodørerne af den hele Arbejdshær. Det er — med enkelte Undtagelser for Reparationsarbejdet — gamle Folk, der have vanskeligt ved at faa Arbejde. En Sækkesyerske begyndte at arbejde i Faget i 67 Aars Alderen. For Sækkesyning er Daglønnen som oftest 50 Øre. At den kan være meget højere, synes at fremgaa af følgende Udtalelse: »Min Dagløn er ved at sy Sække 1 Kr. 40 Øre, ved at lave Papirsblomster, 1,20 à 1,40, ved at hækle 30—40 Øre og ved at haandsy Skjorter — jeg har ingen Maskine — 25 Øre om Dagen.« Alt, hvad den paagældende ved sin mangesidige Virksomhed bragte det til, var en Aarsindtægt af 100 Kr.

De Personer, der ganske eller overvejende leve af Reparationsarbejde, ere selvstændige Næringsdrivende, idet de sy hjemme for private. Der noteres en daglig Indtægt, som gaar ned til 10 à 20 Øre, for at lappe. Man forstaar, at lavere kan man ikke komme. Der kan dog ogsaa ved dette Arbejde tjenes en nogenlunde god Dagløn, idet en enkelt tjener 1 Kr. 10 Øre for en Dags Arbejde. — Enkeltvis forekomme som daarlig lønnede en, der syr Skindtrøjer, og en, der kanter Gummigalosker.

Om de Aarsager, der bestemmer Lønnens Størrelse.

Som allerede berørt, er der ogsaa indenfor de enkelte Fag stor Forskel paa Lønnen. Der forekommer i alle Fag Lønsatser paa 200 Kr. og derunder og i næsten alle Fag Satser paa over 500 Kroner. Hvad er Aarsagen til denne store Forskel?

I Almindelighed kan det siges, at Lønnens Størrelse retter sig efter Mængden og Beskaffenheden af det ydede Arbejde. Vi have tidligere set, at en Fjerdedel af Syerskerne have haft Vanskelighed ved at faa Arbejde, og vi have set, at, medens 34 pCt. af Syerskerne havde Arbejde hele Aaret, var der omtrent 31 pCt., som gik ledige i mindst 3 Maaneder. Det er en Selvfølge, at der til denne Forskel i Arbejdsdagens Tal svarer en Forskel i Aarsindtægtens Størrelse.

Mere tvivlsomt er det, hvilken Indflydelse Arbejdsdagens Længde har paa Lønnens Størrelse, men Opgørelsen heraf udsættes, indtil der er gjort Rede for vor Undersøgelses Resultater med Hensyn til Syerskernes Arbejdstid.

Men naturligvis bestemmes den ydede Arbejds- mængde ikke blot af den anvendte Tid men fuldt saa meget af Individernes Arbejdsdygtighed, og denne er endvidere bestemmende for Arbejdets Kvalitet. Idet nu vor Undersøgelse for hver enkelt Person har oplyst en hel Række individuelle Forhold, saasom ægteskabelig Stilling, Alder, Fagalder, Helbred, giver den, naar disse Oplysninger sammenholdes med den Vedkommendes Aarsindtægt, et Middel til at belyse, hvilken Indflydelse disse individuelle Forhold øve paa Arbejdslønnens Størrelse.

a. Løn og Helbred.

At der bestaar en Aarsagsforbindelse mellem Løn og Helbred, at den svagelige ikke kan tjene saa meget som den, der har et stærkt Legeme, kunde med Sikkerhed formodes og bekræftes ogsaa til en vis Grad ved denne Undersøgelse.

Under iøvrigt lige Forhold følger med daarligt Helbred ringere Løn end med godt og nogenlunde godt Helbred.

Aarsindtægten i Kroner	Syersker med	
	godt eller nogenlunde godt Helbred	daarligt Helbred
Højest 200.....	93	95
201—299	75	58
300	84	40
301—400	121	47
401—500	82	29
501—700	59	20
over 700.....	21	8
Ialt...	535	297
Gennemsnitlig Aarsindtægt...	364 Kr.	305 Kr.

Altsaa det begynder med, at der paa det laveste Trin af Lønstigen (højest 200 Kr.) er lige mange med godt og med daarligt Helbred, paa det andet Trin (201—299) er der henved $1\frac{1}{3}$ Gange saa mange med godt Helbred, paa det tredje (300 Kr.) dobbelt saa mange, paa det fjerde (301—400 Kr.) næsten tre Gange saa mange. For Indtægter indtil 400 Kr. følger med hver

Stigning i Løn Bedring af Helbredet. Men gaar man saa videre opefter, holder Helbredet sig uforandret. Som det var paa Lønningstrinet 301—400, vedbliver det paa hvert af de følgende Lønningstrin. Paa hvert af disse Lønningstrin have henved $\frac{3}{4}$ godt eller nogenlunde godt Helbred, lidt over $\frac{1}{4}$ daarligt Helbred.

Spørgsmaalet om lav Løn eller middelstor Løn staar altsaa i væsenlig Forbindelse med Helbredet.

Ogsaa for de højere Lønningsklasser hævder Helbredet sin Betydning, naar de ses i Modsætning til lav og middelstor Løn. Men for Nuancerne indenfor de højere Lønklasser er det uden Betydning. Godt Helbred bidrager til at hjælpe en Syerske op til en god Middel-løn, for at komme højere behøver hun andre Egenskaber, saa træder Helbredets Betydning noget tilbage.

Det er her forudsat, at det daarlige Helbred er Aarsag, den lave Løn Virkning, men dette oplyse de anførte Tal ikke. De oplyse kun, hvis man ellers vil fæste Lid til dem, at der er en Aarsagsforbindelse, men om det overvejende er daarligt Helbred, der medfører daarlig Løn, eller omvendt daarlig Løn, der medfører daarligt Helbred, derom fortælle de intet. Men netop dette vilde det være særdeles interessant at faa at vide. Nogen Vejledning kan maaske faas paa følgende Maade.

Man sondrer mellem de ikke gifte (ugifte og Enker) paa den ene Side og de gifte paa den anden Side. Aarsagsforbindelsen: »daarligt Helbred giver daarlig Løn« maa nemlig give samme Udslag for de gifte og de ikke gifte. Anderledes med Aarsagsforbindelsen: »daarlig Løn giver daarligt Helbred«. Forudsætningen er her, at den paagældende skal leve af sin Løn, at det er

Størrelsen af hendes Løn, der bestemmer hendes Ernæring og øvrige Sundhedsvilkaar. Men for den gifte Syerske er den Løn, hun selv tjener, ikke nogen Maalestok for de økonomiske og sanitære Forhold, under hvilke hun lever. Det er tværtimod ret sandsynligt, at hun arbejder mest og fortjener mest i de Tilfælde, hvor Mandens Løn er ringest, og højere Løn for Hustruen betegner saaledes ikke en højere Lefevod for Familien.

Hvis det nu viser sig, at Forbindelsen mellem Løn og Helbred er lige stærk for gifte og ikke gifte, da kan man deraf slutte, at det er det daarlige Helbred, der er Aarsagen til den daarlige Løn. Findes der derimod ingen Forbindelse mellem Løn og Helbred hos de gifte, da er det kun Lønnens Størrelse, der paavirker Helbredet. Paa Forhaand maa det jo formodes, at vi staa overfor et »baade-og«. Baade paavirker Helbredet Lønnen og Lønnen Helbredet. Men hvilken Aarsagsforbindelse, der er den vigtigste og vejer mest, søge vi belyst gjennem Tallene.

Aarsindtægt	Ikke gifte		Gifte	
	med godt eller nogenlunde godt Helbred	med daarligt Helbred	med godt eller nogenlunde godt Helbred	med daarligt Helbred
Under 300 Kr.....	100	106	68	47
300—400 —	170	65	35	22
over 400 —	143	48	19	9
Ialt...	413	219	122	78
Gennemsnitlig Aarsindtægt...	385 Kr.	319 Kr.	294 Kr.	266 Kr.

Af 100 Syersker havde:

Aarsindtægt	Ikke gifte		Gifte		
	godt og nogenlunde Helbred	daarligt Helbred	godt og nogenlunde Helbred	daarligt Helbred	
Under 300 Kr.	49	51	59	41	100
300-400 —	72	28	62	38	100
Over 400 —	75	25	68	32	100

Det synes heraf at fremgaa, at Forbindelsen mellem Løn og Helbred er betydelig svagere for de gifte end for de ikke gifte. Stigningen fra lav Løn til Middelløn ledsages for de ikke gifte af et betydeligt Fremskridt i Helbred, paa den lave Løn have over Halvdelen daarligt Helbred, paa Middelløn kun lidt over en Fjerdedel. For de gifte er Forskellen i Helbredstilstand mellem disse to Lønklasser kun ringe. Derimod er den Fremgang i Helbred, der ledsager Fremskridtet fra middelstor til høj Løn, nok saa stor for de gifte som for de ikke gifte. Men Antallet af de højtlønnede gifte er for ringe til deraf at drage sikre Slutninger.

Ser man hen til, hvilken Indflydelse daarligt Helbred har paa Gennemsnitsindtægten henholdsvis for gifte og ikke gifte, da synker Gennemsnitsindtægten for de ikke gifte ved daarligt Helbred med 66 Kroner, for de gifte med 28 Kroner. Omsat i Procent er Nedgangen for de ikke gifte 17 Procent, for de gifte $9\frac{1}{2}$ Procent.

Alt i alt pege Tallene i den Retning, at Forbindelsen mellem Løn og Helbred er omtrent dobbelt saa

stærk for de ikke gifte som for de gifte, eller med andre Ord, at Aarsagsforbindelsen »daarlig Løn giver daarligt Helbred« (som kun gælder de ikke-gifte) er omtrent lige saa virksom som Aarsagsforbindelsen: »daarligt Helbred giver daarlig Løn« (der gælder baade for ikke gifte og gifte). Men Materialet er ganske vist for ringe til derpaa at bygge mere end en Formodning, der trænger til at bekræftes ved større Tal.

b. Løn og Alder.

Forholdet mellem Syerskernes Alder og deres Indtægter viser følgende Oversigt:

Aarsindtægt	Levealder i Aar				
	15—19	20—29	30—39	40—49	50 og derover
Under 300 Kr.....	40	85	92	56	49
300—400 —	23	121	98	34	18
Over 400 —	4	95	92	22	4
Ialt...	67	301	282	112	71
Gennemsnitlig Aarsindtægt...	257 Kr.	368 Kr.	375 Kr.	311 Kr.	239 Kr.

Det vil heraf ses, at den højeste Gennemsnitsindtægt naas i Alderen 30—39 Aar, men at Aldersklassen 20—29 Aar staar omtrent lige med den, hvorimod Lønnen for dem, der ikke have naaet 20 Aar, er meget ringere, ligesom Lønnen synker stærkt fra Firtialderen og dobbelt stærkt fra Femtialderen. Erindres det fremdeles, at Gennemsnitsindtægten for Syersker med daarligt Helbred var 305 Kr., ses det, at daarligt Helbred ikke trykker Lønnen saa meget som enten Ungdom

eller Alderdom. Aldersklassen 40—49 Aar med Gennemsnitsindtægt 311 Kr. er kun lidt bedre stillet end Syersker med daarligt Helbred, og Aldersklasserne 15—19 Aar med 257 Kr. og 50 Aar og derover med 239 Kr. ere meget ringere stillede. Forøvrigt følger jo for de ældre Aldersklasser Nedgang i Helbredet med den tiltagende Alder, medens de yngste have godt Helbred, og eliminerede man Helbredets Indflydelse, vilde den yngste Aldersklasse staa langt under den ældste i Aarsindtægt.

Særlig Interesse har det at sammenligne de to bedst stillede Aldersklasser Tyverne (20—29 Aar) og Trediverne (30—39 Aar). Tyverne har et mindre Antal af lavt lønnede end Trediverne, et større Antal af middellønnede og et lidt mindre Antal højt lønnede. Ved at se paa de tre Lønklasser vilde man ikke komme til at give Trediverne Fortrinet. For at forstaa den Overvægt, Trediverne har, kræves en større Detaillering.

Aarsindtægt	Aldersklasser	
	20—29	30—39
Højest 200 Kr.	41	53
201—299 —	44	39
300 —	42	49
301—400 —	79	49
401—500 —	62	33
501—700 —	23	43
over 700 —	10	16
Ialt...	301	282
Gennemsnitlig Aarsindtægt...	368 Kr.	375 Kr.

Det vil ses, at Tyverne have et stort Forspring for Lønklasserne 301—500 Kr., hvorimod Tredivernes Overlegenhed udelukkende hviler paa, at de have Overvægten i de to højeste Lønklasser fra 501 Kr. opad. Der er fra Tyverne til Trediverne to Bevægelser, en Nedgang fra Middelløn til lav Løn og en Opgang fra Middelløn til høj Løn. For disse to Aldersklasser isoleret betragtet er jo Lønklasserne 301—500 Kr. Middelløn, idet Gjennemsnittet ligger nær ved 400 Kr. Nedgangen søger sin Forklaring i Nedgang i Helbred og Kræfter, Opgangen ved forøget faglig Dygtighed og for de selvstændig erhvervende forøget Kundekreds. Forøvrigt kommer ogsaa Tilgangen til og Afgangen fra Faget i Betragtning. De, der komme til Faget efter Tredivaarsalderen, forøge mest de lave Lønklasser, og paa den anden Side er der mindre Afgang blandt de dygtigste og bedst lønnede.

Der er to Omstændigheder, man maa tage Hensyn til, naar man vil vurdere Alderens Indflydelse, nemlig, at der i de lavtlønnede Fag er forholdsvis flere ældre end i de vellønnede, og at der i Aldersklasserne under 30 Aar er færre gifte. Den førstnævnte af disse Omstændigheder ses, naar man sammenholder de Fag, der staa over Gennemsnitsløn (Dameskrædderinder, Kaabesyersker, Herreskrædderinder og Korsetsyersker) med de øvrige ringere lønnede Fag. (Se Tavlen næste Side).

Altsaa af Aldersklassen 15—19 Aar hører kun en Fjerdedel og af Aldersklassen 20—29 Aar ikke en Gang en Fjerdedel til de lavtlønnede Fag, af Aldersklassen 30—39 Aar derimod en Tredjedel, af 40—49 Aar to Femtedele og af Aldersklassen over 50 Aar to Tredjedele. Heraf følger dels, at den virkelige Forskel mellem

Fag	Levealder i Aar				
	15—19	20—29	30—39	40—49	50 o. d.
Fag, der staa over Gennemsnitsløn	50	233	187	65	23
Fag, der staa under Gennemsnitsløn	17	68	95	47	48

vellønnede og lavtlønnede Fag ikke er saa stor som den tilsyneladende, da en Del af Forskellen maa skrives paa Alderens Regning. Men paa den anden Side følger ogsaa heraf, at den virkelige Nedgang, den stigende Alder medfører, er ringere end den tilsyneladende, da en Del af Nedgangen maa skrives paa Fagenes Regning*). Og med Hensyn til Lønnen for Tyverne og for Trediverne følger heraf, at den virkelige Stigning i Indtægt fra Tyverne til Trediverne er ikke lidt større end den tilsyneladende, da der blandt Tyverne er forholdsvis flere Personer af de vellønnede Fag, blandt Trediverne forholdsvis flere af de lavt lønnede. Ganske i samme Retning virker den ægteskabelige Stilling. I Tyverne er der langt flere ugifte og af den Grund vellønnede, i Trediverne og Fyrerne forholdsvis flere

*) Hvor meget der bør skrives paa Alderens Regning, kan i hvert Tilfælde udregnes. Her et Exempel. Af Linnedsyerskerne ere mange ældre. Der er 13 i Tyverne, 41 i Trediverne, 20 i Fyrerne, og 19 er 50 Aar og derover. Udregnes der herefter en Aarsindtægt paa Grundlag af, hvad der er Gennemsnitsindtægt for Syersker i Almindelighed paa de forskjellige Alderstrin, bliver den 332 Kr. eller 11 Kr. mindre end den virkelige Gennemsnitsindtægt. Men da Linnedsyerskerne kun have 268 Kr. i gennemsnitlig Aarsindtægt, altsaa 75 Kr. under Gennemsnitsyersken, er det kun en Syvendedel — 11 af 75 Kr. — af Linnedsyerskernes ugunstige Stilling, der kan skrives paa Alderens Regning.

gifte. Naar Indflydelsen af Fagforskellen og ægteskabelig Stilling elimineredes, vilde Trediverne komme til at staa med en meget større Overlegenhed over Tyverne end den ubetydelige, Tallene udvise. En tredje Faktor, der ogsaa kunde nævnes her, er, at Nedgangen i Helbred allerede begynder fra 25 Aars Alderen. Naar Aldersklassen 30—39 Aar desuagtet staa lidt højere end 20—29 Aar, da maa det erkendes, at de Aarsager, der holde Lønnen oppe for den ældre Aldersklasse, have en ikke ringe Vægt. En medvirkende Aarsag maa vel være større faglig Dygtighed, erhvervet gennem de mange Aars Arbejde i Faget. Hvilken Betydning Fagalderen har, vil senere blive belyst. Men nogen særdeles Vægt har dette Moment dog næppe, og det maa da formodes, at det er Humanitetshensyn, der her gøre sig gældende. Disse kunne t. Ex. bevirke, at en Arbejdsgiver giver sine ældre Syersker det bedst lønnede Arbejde og fortrinsvis giver dem Arbejde hele Aaret rundt.

Følgendes Undersøgelsen af Forholdet mellem Løn og Alder gennem de enkelte større Fag, faa vi følgende Resultat (se Tavlen næste Side).

Det vil ses, at Dameskrædderinderne er det Fag, hvor Lønnen senest kulminerer og holdes bedst oppe paa de ældre Alderstrin. Gennemsnitslønnen for Aldersklassen 30—39 Aar er næsten 60 Kr. højere end for Aldersklassen 20—29. Og Lønnen for de ældste, der have fyldt 50 Aar, er næppe 40 Kr. under Fagets Gennemsnitsløn.

Følgende Oversigt (se S. 391) over det Antal Kroner, hvormed Aarsindtægten synker fra den bedst lønnede Aldersklasse henholdsvis til de Firtiaarige og Femtiaarige, tydeliggør Alderens Indflydelse paa de enkelte Fag.

Lameskræderinder.....	Antal		20	79	74	29	9	382 Kr.
	Gennemsnitlig Aarsindtægt		267 Kr.	372 Kr.	430 Kr.	375 Kr.	343 Kr.	
Kaabesyersker	Antal		20	83	42	11	7	374 Kr.
	Gennemsnitlig Aarsindtægt		234 Kr.	400 Kr.	379 Kr.	351 Kr.	307 Kr.	
Hereskræderinder.....	Antal		7	57	64	19	7	372 Kr.
	Gennemsnitlig Aarsindtægt		220 Kr.	400 Kr.	388 Kr.	333 Kr.	215 Kr.	
Linnedsyersker	Antal		—	13	41	20	19	266 Kr.
	Gennemsnitlig Aarsindtægt		—	313 Kr.	291 Kr.	253 Kr.	194 Kr.	
Handskesyersker.....	Antal		4	16	24	11	6	314 Kr.
	Gennemsnitlig Aarsindtægt		339 Kr.	327 Kr.	333 Kr.	288 Kr.	237 Kr.	
Alle Syersker.	Gennemsnitlig Aarsindtægt		257 Kr.	368 Kr.	375 Kr.	311 Kr.	239 Kr.	343 Kr.

Fag	Aldersklasse	Aldersklasse	
	40—49 Aar	50 Aar og derover	
Dameskrædderinder	55 Kr.	87 Kr.	} under den bedst lønnede Aldersklasse
Kaabesyersker	49 —	93 —	
Handskeyersker	51 —	102 —	
Linnedsyersker	60 —	119 —	
Herreskrædderinder	67 —	185 —	
Alle Syersker	64 —	136 —	

Det vil ses, at for Dameskrædderinder, Kaabesyersker og Handskeyersker er Nedgangen mindre betydelig, men størst er den for Herreskrædderinder. Dette hidrører sandsynligvis fra, at der til Herreskræddersyning kræves betydelige fysiske Kræfter.

Dameskrædderinderne opnaa den højeste Løn i Aldersklassen 30—39 Aar, Kaabesyerskerne, Herreskrædderinderne og Linnedsyerskerne i Alderen 20—29 Aar og Handskeyerskerne allerede før 20 Aars Alderen. Det sidste kan paa Grund af de faa Personer, der er Tale om, være en Tilfældighed, men det kan ikke anses for en Tilfældighed, at Aldersklasserne under 20 Aar for alle Fag med længere Læretid staar langt under den følgende, for Dameskrædderinder og Kaabesyerskerne endogsaa betydelig under de 50aarige.

c. Løn og Fagalder.

Ved Fagalderen forstaas det Antal Aar, den paa-gældende har arbejdet i Faget. Hvilken Indflydelse Fagalderen har paa Aarsindtægten, viser omstaaende Oversigt.

Paa samme Maade som der ved Alderen først var

Aarsindtægt	Fagalder i Aar					
	højest 5	ov. 5—10	ov. 10—15	ov. 15—20	ov. 20—25	over 25
Under 300 Kr....	157	71	39	21	12	20
300—400 — ...	132	81	35	28	5	13
over 400 — ...	69	63	36	25	14	8
Ialt...	358	215	110	74	31	41
Gennemsnitlig Aarsindtægt.	312 Kr.	357 Kr.	367 Kr.	397 Kr.	406 Kr.	323 Kr.

en Stigning i Indtægt indtil Tredive Aar og derefter Synken, begynder det her med Stigning og ender med Dalen. Men Stigningen vedvarer her forholdsvis længere, lige til en Fagalder af 20—25 Aar.

Lavest staa de første og de sidste Aar, Fagalderen indtil 5 og over 25 Aar, de følges omtrent ad. Derfra er der en ret betydelig Afstand til Fagalderen 5—10 Aar og 10—15, hvis Gennemsnitsindtægt er over 40 Kr. højere end den yngste Fagalder. Den højeste Gennemsnitsindtægt udviser imidlertid Fagalderen 15—25 Aar, med en lille Overvægt for de sidste 5 Aar. Medens Syerskernes Indtægt har naaet sit Toppunkt kort efter 30 Aarsalderen, indtræffer Toppunktet for Fagalderens Vedkommende forholdsvis senere, efter 20 Aars Arbejde i Faget.

Fagalderens Betydning belyses yderligere, naar man eliminerer Alderens Betydning og undersøger Fagalderens Indflydelse paa Lønnen hos Syersker paa samme Alderstrin. (Se næste Side).

Denne Liste giver Lejlighed til at sammenligne Gennemsnitsindtægten for Syersker med samme Alder

Alder	Fagalder							
	højest 5 Aar		over 5 til 15 Aar		over 15 til 25 Aar		over 25 Aar	
	Antal	Gennemsnitl. Aarsindtægt i Kroner	Antal	Gennemsnitl. Aarsindtægt i Kroner	Antal	Gennemsnitl. Aarsindtægt i Kroner	Antal	Gennemsnitl. Aarsindtægt i Kroner
Under 20 Aar.....	66	255	—	—	—	—	—	—
20—29 —	181	349	116	394	—	—	—	—
30—39 —	80	294	139	375	60	479	—	—
40—49 —	20	223	49	294	28	384	14	330
50 Aar og derover...	11	217	19	215	15	222	25	286
Tilsammen...	358	308	323	360	103	416	39	301

og forskellig Fagalder. Det vil da ses, at for Aldersklassen 20—29 Aar viser der sig en Fremgang i Aarsindtægt paa 45 Kroner fra den yngste Fagalder (højest 5 Aar) til den ældste (5—15 Aar). For Alderen 30—39 stiger Lønnen endnu stærkere med den stigende Fagalder, først 81 Kr. fra yngste til mellemste og dernæst 104 Kr. fra mellemste til ældste Fagalder. Det er altsaa Fagalderen fra 15—25, der er den bedst lønnede og det samme er Tilfældet for Aldersklassen 40—49 Aar. For Aldersklassen 50 Aar og derover opnaas den højeste Løn først i Fagalderen over 25 Aar. I det hele viser denne Tabel paa en slaaende Maade, at Lønnen stiger med Fagalderen.

At højere Fagalder giver højere Løn, hidrører for en Del fra, at de, der begynde at arbejde som Syersker i en senere Alder, (og som altsaa have lav Fagalder), kun opnaa en lav Løn. Derfor er iblandt de 50aarige de bedst lønnede de, der have arbejdet i 25 Aar i Faget, fordi det er dem, der ere begyndte i deres Ungdom. At Lønnen stiger med Fagalderen, berettiger ikke uden videre til den Slutning, at de mange Aars Øvelse giver større Dygtighed og følgelig højere Løn. Det er kun den ene Side af Sagen, men Aarsags-sammenhængen kan ogsaa være den, at det er de dygtige, der bliver ved at arbejde i Faget trods Ægteskab og andre Forhindringer, medens de mindre dygtige og mindre vellønnede falde fra paa et tidligere Tidspunkt. I Virkeligheden er det jo kun et Mindretal af Syersker, der opnaa den højere Fagalder. Af de 829 Syersker med opgiven Fagalder have 358 eller over de to Femtedele arbejdet højst 5 Aar i Faget, 573, altsaa over to Tredjedele, højst 10 Aar. Over 20 Aars Arbejde i Faget er kun naaet

af 72, altsaa ikke engang af 10 pCt. af samtlige Syersker. Men herved maa det dog erindres, at vi ikke faa Syerskerne i Tale paa det Tidspunkt, da de forlod Faget, men paa et tilfældigt Tidspunkt under deres Arbejde, og at Befolkningens Væxt og andre Forhold spille en Rolle, man ikke her kan kontrollere.

Det maa formodes, at de vanskeligste Fag med længere Læretid vise forholdsvis de gunstigste Resultater for de ældre Arbejdere i Faget, og dette er ogsaa Tilfældet, som nedenstaaende Tavle viser. Ved Fag med lang Læretid forstaaes Dameskrædderinder, Kaabesyersker og Herreskrædderinder, ved Fag med kort Læretid Linnedsyersker, Handskesyersker, Korsetsyersker og Maskere. De mindre Fag ere ikke medtagne, da Læretiden her er forskellig.

Fagalder	Fag med lang Læretid		Fag med kort Læretid	
	Antal	Gennemsnitlig Aarsindtægt	Antal	Gennemsnitlig Aarsindtægt
		Kr.		Kr.
højest 5 Aar ...	234	336	75	265
5—10 — ...	133	394	55	300
10—15 — ...	72	377	31	324
15—20 — ...	49	468	19	246
20—25 — ...	17	511	9	277
over 25 — ...	20	365	17	239
Ialt...	525	375	206	280

Man vil se, at for Fagene med kort Læretid kulminerer Indtægten allerede ved 10—15 Aars Fagalder, medens Fagene med lang Læretid først naa den højeste Løn i Fagalderen 20—25 Aar.

Tavlen tydeliggør tillige stærkt den Indflydelse, Læretidens Længde har paa Lønnen, og den viser, at der i Fag med lang Læretid allerede i den yngste Fagalder opnaas højere Indtægt, end der i Fag med kort Læretid nogensinde naas.

Den viser ogsaa, at i Fag med lang Læretid ligger Lønnen i de første fem Aar længere nede under Fagets Gennemsnitsløn end i Fag med kort Læretid. At der dog i Fag med lang Læretid allerede i disse Aar naas en ret god Løn, hænger vel nok sammen med, at de paagældende for det meste er i den kraftigste og mest arbejdsdygtige Alder.

Hvad de enkelte Fag angaar, er der betydelig Forskel paa Fagalderen.

Fag	Fagalder	
	højest 10 Aar	over 10 Aar
Dameskrædderinder	130	81
Kaabesyersker	120	43
Herreskrædderinder	118	35
Linnedsyersker	61	32
Handskesyersker	28	33
Korsetsyersker	23	7
Maskere	18	4
Mindre Grupper	76	22

Som det vil ses, er det Handskesyerskerne, der have den højeste Fagalder, og derefter følge Dameskrædderinderne. Den laveste Fagalder have Maskerne og derefter Korsetsyersker og Kaabesyersker.

Fagalderens Indflydelse paa Indtægten i de enkelte større Fag ses af følgende Tavle.

Fag	Fag alder			
	højest 15 Aar		over 15 Aar	
	Antal	Gennemsnitl. Aarsindtægt	Antal	Gennemsnitl. Aarsindtægt
		Kr.		Kr.
Dameskrædderinder	165	346	45	508
Kaabesyersker	141	362	20	444
Herreskrædderinder	132	366	21	398
Linnedsyersker	71	284	21	198
Handskesyersker	42	317	19	309

Hvert af de tre Fag med lang Læretid har højest Indtægt for den ældre Fag alder, hvert af de to Fag med kort Læretid har højest Indtægt for den yngre Fag alder. Men der er alligevel stor Forskel paa de enkelte Fag. For Dameskrædderinderne stiger Lønnen mest med Fagalderen. Stigningen udgør her 162 Kr. (47 pCt.). For Kaabesyersker er Stigningen halvt saa stor (82 Kr. eller 23 pCt.), for Herreskrædderinderne langt ringere (32 Kr. eller 9 pCt.). For Handskesyerskerne synker Lønnen ganske lidt (8 Kr. eller 3 pCt.) ved den stigende Fag alder, for Linnedsyersker meget betydelig (86 Kr. eller 30 pCt. I det hele er Dameskrædderinderne det Fag, der bedst holder Lønnen oppe ved synkende Helbred, stigende Alder og stigende Fag alder.

d. Løn og ægteskabelig Stilling.

Den betydelige Indflydelse, ægteskabelig Stilling har paa Lønnens Størrelse, viser følgende Oversigt.

Som det ses, er den gennemsnitlige Aarsindtægt for Enkerne 27 Kr. mindre end for de ugifte, men for

Aarsindtægt	ugifte	gifte	Enker	Ialt
Under 300 Kr.....	155	115	52	322
300—400 —.....	188	58	48	294
over 400 —.....	161	28	30	219
Gennemsnitlig Aarsindtægt.....	370 Kr.	283 Kr.	333 Kr.	343 Kr.

de gifte atter 50 Kr. mindre end for Enkerne. Sammenholdes Enkernes Indtægt med Gennemsnitsindtægten for Faget, er den kun 10 Kr. ringere. Den ringere Indtægt for Enker behøver ingen anden Forklaring end Alderen. Enkerne tilhøre følgende Aldersklasser.

		Aldersklassens gennemsnitlige Aarsindtægt
7 i Alderen	20—29 Aar	368 Kr.
49 —	30—39 —	375 —
42 —	40—49 —	311 —
32 —	50 o. d.	239 —

Den gennemsnitlige Aarsindtægt beregnet paa Grundlag af disse Alderstrin uden Hensyn til ægteskabelig Stilling vilde udgøre 320 Kr., altsaa mindre end Enkernes Gennemsnitsindtægt. Hertil kommer saa, at der er forholdsvis mange Enker i et Par af de daarliglønnede Fag (Linnedsyersker og mindre Fag). Tages Hensyn hertil, er Enkernes Indtægt ligesaa høj som de ugiftes under iøvrigt lige Forhold, o: i samme Alder og Fag.

Helt anderledes med de gifte. Der er ganske vist forholdsvis mange gifte iblandt de daarligst lønnede Fag Maskere og Linnedsyersker, men Flertallet af de

gifte tilhører dog de bedre stillede Fag. Og hvad Alderen angaar, findes de fleste gifte blandt de velstillede Aldersklasser. Beregnet efter Alderen skulde vore gifte Syerskers Aarsindtægt være 351 Kr., beregnet efter de Fag, de tilhøre, skulde den være 332 Kr. Naar begge Hensyn forenes, vilde de gifte Syerskers Aarsindtægt altsaa blive en Ubetydelighed lavere end de 343 Kr., der er Gennemsnitsindtægten for alle vore Syersker. Det maa da antages, at de gifte Syerskers betydelig ringere Indtægt virkelig skyldes deres ægteskabelige Stilling. Denne fører med sig, at de ikke anvende deres hele Arbejdskraft i Fagets Tjeneste. Forsaavidt Enkerne ogsaa ofte have egen Husstand med Børn, tvinges de af det haarde økonomiske Tryk til et mere energisk Arbejde end Hustruen, der ikke udelukkende er henvist til at sørge for sig selv.

e. Løn og Arbejdssted.

Hvor heldig de Syersker ere stillede, der arbejde som Dameskrædderinder hos Familjer, er allerede omtalt, her staar da kun tilbage at sammenligne Indtægten for dem, der arbejde paa en Systue, og dem, der arbejde i deres eget Hjem (se Tavlen næste Side).

Det vil ses, at Gennemsnitsindtægten paa Systuerne er noget lavere end for Hjemmearbejderne. De meget høje og meget lave Indtægter haves fortrinsvis i Hjemmet. Det sidste forklares dels ved, at de gifte næsten kun arbejde i Hjemmet, dels ved, at de mindre arbejdsdygtige, gamle og udslidte Personer, væsenlig ere henviste til Hjemmearbejde. Endelig er de daarligst stillede Fag, Maskning, Linnedsyning og Handskesyning ganske eller overvejende Hjemmearbejde. Paa den ene Side

Aarsindtægt	hjemme	paa Sy- stue	blandet
Højest 200 Kr.....	149	31	8
201—299 —	87	39	8
300 —	92	20	13
301—400 —	111	46	10
401—500 —	71	21	8
501—700 —	56	8	1
over 700 —	28	—	1
Tilsammen...	594	165	49
Gennemsnitlig Aarsindtægt...	343 Kr.	316 Kr.	328 Kr.

vrager Systemerne dem, der ikke kunne yde middelgodt Arbejde, paa den anden Side betale de kun Middelløn. Under Betegnelsen »blandet« findes opført de Syersker, der undertiden arbejde hjemme, undertiden paa Systuer eller hos Familjer. De staa lidt under den gennemsnitlige Aarsindtægt for Syersker, hvad der ikke kan undre, da de ikke have fast Arbejde nogetsteds.

Sammenlignes de enkelte Fag, i hvilke der findes et større Antal Systuearbejdere, faas følgende Resultat (se Tavlen næste Side).

Det vil ses, at der er en Del Forskel. De Syersker, der arbejde paa Systuer, ere ringest stillede blandt Kaabesyerskerne — hvor de vel i Reglen ere Andenhaandsarbejdere, der hjælpe en Syerske, som syr for Forretning. Mindst er Forskellen mellem Hjemmearbejdere og Systuearbejdere blandt Herreskrædderne, men Hjemmearbejderne ere dog ogsaa her de bedst stillede.

Aarsindtægt	Dameskrædderinder		Kaabesyersker		Herreskrædderinder	
	hjemme	paa Sy-stuer	hjemme	paa Sy-stuer	hjemme	paa Sy-stuer
Under 300 Kr.	31	14	26	31	39	9
300—400 —	47	20	43	13	39	14
over 400 —	33	3	42	6	46	7
Tilsammen...	111	37	111	50	124	30
Gennemsnitl. Aarsindtægt..	388 Kr.	306 Kr.	415 Kr.	282 Kr.	380 Kr.	339 Kr.

Middelløn for Syersker.

Der er nu*) givet Læserne nogen Lejlighed til selvstændig at vurdere Berettigelsen af den beregnede Gennemsnitsløn for Syersker, der jo var 343 Kr. aarlig. Det vil ses, at der baade blandt de mindste Indtægter og blandt de største ere nogle, der burde udskydes. Blandt de sidste burde naturligvis udskydes de, der arbejde med Medhjælpere, hvorhos der ogsaa kunde være Grund til at tage noget Forbehold overfor de selvstændig erhvervende, der forholdsvis levere et større Bidrag til de øverste Lønklasser end Lønarbejderne. Men dersom man vilde lade alle de selvstændig erhvervende Dameskrædderinder ude af Betragtning, vilde derved det almindelige Lønniveau kun trykkes 5 à 6 Kr. ned. Og de selvstændig erhvervende i de øvrige Fag rekrutere fuldt saa meget den laveste som de øverste Lønningsklasser. Men der er formentlig ingen Grund til at foretage denne Ud-

*) I et Afsnit, der her forbigaas.

sondring. Paa den anden Side gaar det naturligvis ikke an, naar man vil have et Billede af Syerskernes Erhvervsforhold, ensidig at udskyde de lavest lønnede. Og vilde man ved Udfindelsen af Gennemsnitsindtægten udskyde paa den ene Side de 188, der have højst 200 Kr. i Aarsindtægt, og paa den anden Side de 108, der have over 500 Kr., da vilde Gennemsnitsindtægten for de tilbagestaaende 539 kun blive en Ubetydelighed højere, nemlig 346 Kr.

Men det forstaar sig, at den Gennemsnitsindtægt af omtrent halvfjerde hundrede Kroner, der fremgaar af nærværende Undersøgelse, ikke kan betragtes som det gennemsnitlige Vederlag for en fuldt arbejdsdygtig Syerskes hele Arbejdskraft. Særlig er der Grund til at fremdrage den Omstændighed, at de gifte Syersker ordenligvis ikke anvende hele deres Arbejdskraft paa Syningen, og at de da ogsaa, som vi have set, tjene betydelig mindre end de ugifte. Derfor maa man, naar man vil vide, hvad der gennemsnitlig kan tjenes ved Syning, se bort fra de gifte. Tilbage blive de 504 ugifte med en Gennemsnitsindtægt af 370 Kr. og de 130 Enker med en Gennemsnitsindtægt paa 333 Kr. Herefter udgør for ikke gifte Syersker den gennemsnitlige Aarsindtægt 362 Kr. og dette er da, hvad en Syerske ved Anvendelse af hele sin Arbejdskraft gennemsnitlig fortjener. Men under denne Gennemsnitsberegning er jo medtaget et stort Antal, der enten paa Grund af høj Alder eller daarligt Helbred have en langt ringere Fortjeneste end den sædvanlige, samt ogsaa nogle, der som Begyndere med ung Alder maa nøjes med en mindre Løn. Vil man vide, hvad der kan anses for Gennemsnitsindtægt for

en uddannet og fuldt arbejdsdygtig Syerske, bør man tage til Udgangspunkt Aldersklasserne 20 til 39 Aar og endda af disse udsondre foruden de gifte endvidere dem, der lide af et daarligt Helbred. Tilbage bliver der rigtignok kun 37 pCt. af de 835 Syersker, som man maaske med et enkelt Ord kan betegne som de »mangelfri«. Den gennemsnitlige Aarsindtægt for disse mangelfri Syersker ses af omstaaende Tavle.

Det er betegnende, at der blandt Maskerne ikke findes en eneste mangelfri Syerske. Forøvrigt er der forholdsvis færrest mangelfri blandt Linnedsyerskerne, forholdsvis flest blandt Kaabesyerskerne. Forskellen er saa stor, at over Halvdelen af Kaabesyerskerne ere mangelfri men ikke engang en Fjerdedel af Linnedsyerskerne. I de øvrige Fag bevæger Antallet af mangelfri sig mellem 30 og 40 pCt. Det Fag, der har det mindste Antal mangelfri, er ganske naturlig ogsaa det, hvor Aarsindtægten for hele Faget afviger mest fra Aarsindtægten for de mangelfri. Kaabesyning og Dameskræddersyning ere de Fag, i hvilke Alder og daarligt Helbred drage mindst nedad. Dette skyldes blandt Kaabesyerskerne de gamles og svageliges mindre Antal, men blandt Dameskrædderinderne overvejende de selvstændig erhvervende. Det vil ses, at Herreskrædderinderne, naar Hensyn alene tages til de mangelfri, er det bedst lønnede Fag. Dette kunde tænkes at hidrøre fra, at de bedst lønnede Specialiteter vare fyldigst repræsenterede blandt de mangelfri, men det er kun for en ringe Del Tilfældet*). Det har da sin

*) Der er blandt de 61 mangelfri Herreskrædderinder 24 Benklædesyerker, 13 Vestesyersker, 10 Frakkesyersker, 12 Herreskrædderinder i Almindelighed og kun 2 Syersker af Børnetøj.

Fag	Hele Antallet	Antal af mangelfri	Samme i Procent af hele Antallet	Gennemsnits- indtægt for hele Faget	Gennemsnits- indtægt for de mangelfri	Merindtægt for de mangelfri	Samme i Procent
Dameskrædderinder	212	76	pCt. 36	Kr. 382	Kr. 426	Kr. 44	pCt. 11 ₁₄
Kabesyersker	163	84	52	374	421	47	12 ₀₆
Herrskrædderinder	154	61	40	372	449	77	20 ₀₇
Linnedsyersker	94	23	24	268	366	98	36 ₀₆
Handskesyersker	61	20	33	314	408	94	29 ₀₉
Korsetsyersker	30	12	40	355	407	52	14 ₀₆
Maskere	22	—	—	142	—	—	—
Mindre Fag	99	30	30	297	342	45	15 ₀₂
Alle Syersker...	835	306	37	343	415	72	21 ₀₀

Interesse, at det Fag, ved hvilket Kvinden trænger ind paa »Mandens Arbejdsmarked«, er det bedst lønnede af alle Syfagene for dem, der staa i den kraftige Alder med godt Helbred. Det kan ogsaa erindres, at Herreskrædderindernes Løn synker stærkt ved daarligt Helbred og høj Alder. Deraf følger, at Afstanden mellem Fagets Gennemsnitsløn og Lønnen for de mangelfri bliver større.

For Syerskerne som Helhed bliver Resultatet, at Gennemsnitsindtægten for de mangelfri er 72 Kr. højere, end den er for alle Syersker og 53 Kr. højere end for de ikke gifte, saa at den udgør 415 Kr.

Der er nogen Grund til at fremhæve dette, thi det er sandsynligvis de mangelfri Syersker, som der i de officielle Undersøgelser fortrinsvis tages Sigte paa, og det er vel dem, der regnes med i Arbejdsgivernes Opgivelser.

I den iaar udkomne officielle Statistik over Arbejdslønnen i København i Aaret 1892 angives i Tabellerne den gennemsnitlige Dagløn for Syersker (Systuer o. l.) til 2 Kr. og den gennemsnitlige Ugeførtjeneste ved Akkordarbejde til 12 Kr. Oplysninger foreligge fra tre Forretninger (omfattende Konfektion, Modefag, Dameskrædderarbejde, Broderi m. m.). I Overensstemmelse med disse Oplysninger ere Tabellerne af-fattede. Men i Bemærkningerne tages der det For-

Den bedste Specialitet, Vestesyning, er da lidt fyldigere, den ringeste, Syning af Børnedragter, meget svagere repræsenteret iblandt de mangelfri end i Faget som Helhed. Fagets Gennemsnitsløn vilde med de mangelfris Faggruppering blive 380 Kr., d: kun 8 Kr. over hele Fagets Gennemsnitsløn. Disse 8 Kr. ere altsaa alt, hvad de mangelfri have vundet ved den ændrede Fordeling af Specialiteterne.

behold, at »Flertallet grupperer sig nærmere om 300 Kr. i Aarsindtægt end om 600 Kr.«, ligesom det særlig om Linnedsyerskerne siges, at deres »Fortjeneste gennemsnitlig knap kan sættes til 1 Kr. daglig og deres Aarsindtægt altsaa højst udgør ca. 300 Kr.«. Begge disse Forbehold ere jo i god Overensstemmelse med denne Undersøgelses Resultater, men de vise da rigtig nok ogsaa, at Tallene i Tabellen ikke gøre Krav paa at være virkelige Gennemsnitstal. De udtrykke Forholdene paa enkelte Magasiner, sandsynligvis nogle af de fineste og dyreste, der for at tilfredsstille deres Kunder maa udsøge de dygtigste Syersker og da ogsaa maa betale adskilligt mere end Fagets Gennemsnitløn. Der er da ingen virkelig Modsætning mellem de officielle Tal og vor Undersøgelses Resultater.

Der kan da ogsaa bemærkes, at for 10 Aar siden opgav den officielle københavnske Statistik den gennemsnitlige Dagløn for Syersker til 1 Kr. 50 Øre, og de adspurgte Magasiner angav da 10 Kr. som gennemsnitlig Ugefortjeneste ved Akkordarbejde, og der tilføjes desuden, at dette Beløb »vistnok maa reduceres noget for almindelige Syersker (Dameskræddersyning)«.

Herreskrædderindernes gennemsnitlige Dagløn angives i den officielle Statistik af 1892 til 1 Kr. 75 Øre og den gennemsnitlige Akkordugefortjeneste til 8 Kr. Disse Tal stemme jo godt med vore Undersøgers Resultater. Vi kom til en gennemsnitlig Dagløn for Herreskrædderinder af 1 Kr. 44 Øre, og heri ere jo alle de mindre arbejdsdygtige medtagne. Regnes der i Overensstemmelse med det foran fremstillede et Tillæg af en Femtedel for de mangelfri, faa vi en Dagløn for disse af 1 Kr. 73 Øre, hvad der ligger ganske

tæt ved den officielle Statistiks Dagløn (1 Kr. 75 Øre) og langt over dens Dagindtægt ved Akkordarbejde, der udgør uden Søndagsarbejde 1 Kr. 33 Øre.

Paa dette Omraade ere altsaa vore Tal højere end de officielle. Dette hidrører formodenlig fra, at den officielle Statistik her ikke blot har to Skræddermestre, men ogsaa to Fagforeninger til Kilde. Interessant er det, at de »kvindelige Herreskrædderes Fagforening« ansætter de kvindelige Skrædderes almindelige Aarsindtægt til 300 à 350 Kr. — altsaa betydelig lavere end denne Undersøgelse, ifølge hvilken den gennemsnitlige Aarsindtægt for alle Herreskrædderinderne var 372 Kr., og for de mangelfri 449 Kr.

Dette bør fremhæves, thi det laa jo ellers nær at formode, at vor Undersøgelse var behæftet med en vis Ensidighed som kun bygget paa Arbejdernes egne Opgivelser. Men her peger vore Resultater hen imod den Midterlinje, som naas ved at sammenholde Fagforeningernes Opgivelser med Arbejdsgivernes og endda lidt over denne.

For Handskesyersker har den officielle Statistik ingen Opgivelse af Dagløn, men Opgivelse af 6 Kr. som ugenlig Minimumsindtægt ved Akkordarbejde, 10 Kr. som Gennemsnitsindtægt. Disse Tal ere væsenlig byggede paa Opgivelse fra to Handskefabrikanter. De afvige jo fra vore Tal ligesom Tabellens Tal for Dameskrædderinder. Men deri er der Overensstemmelse mellem de officielle Tal og vore, at Handskesyning er væsenlig ringere lønnet end Dameskræddersyning.

For Tricotagesyersker, der i den officielle Statistik sammenfattes med Maskinstrikkere, opgives for Størstedelen af Arbejderskerne en Aarsindtægt af

ca. 300 Kr. Dette stemmer fuldstændig med vore faa Oplysninger, der lød paa 297 Kr. Men her har da ogsaa den officielle Statistik ved Siden af Fabrikerne haft en Fagforening (Maskinstrikkernes) at bygge paa.

Hvad den officielle Statistik meddeler om Straahattesyning, stemmer ligeledes ganske vel med vore enkelte Oplysninger.

Hermed have vi da udtømt de Sammenligningspunkter, den nyeste officielle Statistik frembyder. I de af Indenrigsministeriet i 1872 udgivne Oplysninger angives for 133 kvindelige Skræddere (5: vistnok Herreskrædderinder) over 18 Aar i Staden København en Gennemsnitsdagløn af 55 Sk. = 1 Kr. 15 Øre og for 16 Dameskrædderinder opgives en Dagløn af 67 Øre à 1 Kr. Sammenlignes dette med vor Undersøgelses Resultater, peger det i Retning af et betydeligt Fremskridt. Vi fik 1 Kr. 44 Øre og 1 Kr. 46 Øre i gennemsnitlig Dagløn for Herre- og Dameskrædderinder — alt indbefattet — men for de mangelfri Herreskrædderinder næsten 30 Øre mere. Selv om man holder sig til det første Tal, bliver det dog for Herreskrædderinderne en Fremgang i de 20 Aar af 25 pCt., og for Dameskrædderinderne vilde Lønnen være forøget endnu langt mere. Jeg anfører dette nærmest for at vise, at denne Sammenligning ikke tyder paa, at vor Undersøgelses Resultater ere for lave.

Efter at vi have givet disse Oplysninger om, hvad der tjenes i de forskellige Fag i den kraftigste Alder med et godt Helbred, er det dog rigtigt sluttelig at minde om, at den Opgivelse, der svarer til de virkelige Forhold, er den, der ikke blot tager Sigte paa de sunde Syersker i deres kraftige Alder, men med-

tager alle Syersker, de syge med de sunde, de gamle med de unge. Naar vi opgive en Gennemsnitsaarsindtægt af omkring ved halvfjerde hundrede Kroner for en københavnsk Syerske, da komme vi Virkeligheden nærmest.

Naturligvis kan der opkastes en Tvivl om, hvorvidt vore Tal nu ogsaa ere fuldt ud repræsentative. Det er jo dog, naar Alt kommer til Alt, kun en lille Brøkdelen af de københavnske Syersker, vi have faaet i Tale, og det er kun Arbejdersken — kun den ene Part — vi have spurgt. Men taler dette for, at Tallene kunne være for lave, da er der en ligesaa væsenlig Omstændighed, der peger i modsat Retning. De Syersker, det har været lettest at faa i Tale, er de selvstændige og de, der arbejde umiddelbart for Forretning. Andenhaandsarbejderne, der hjælpe andre Syersker, ere da uden Tvivl svagest repræsenterede, og det er naturligvis de ringest lønnede. Der kan ogsaa være Føje til her at erindre om, at efter Folketællingens Resultater omfatter denne Undersøgelse forholdsvis faa af de ældste Syersker, der jo tillige ere de ringest stillede. Der er da næppe Grund til at nære nogen Formodning om, at vore Tal ere for lave. Og de stemmer jo ogsaa godt med, hvad den officielle Statistik faar frem der, hvor den bygger paa Oplysninger baade fra Arbejdsgivere og fra Arbejdere.
